

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 11, 2018 | 30.11.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.80](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.80)

УДК 332.1:331.55

*І. Є. Бараняк,
провідний інженер відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього НАН України», м. Львів*

ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПРАЦІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНО-НІМЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

*I. E. Baranyak
Senior Engineer of Department of Social and Humanitarian Development of the Region,
State Institution 'Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine'*

THE REGIONAL LABOUR MARKETS FUNCTIONING IN THE CONDITIONS OF THE UKRAINIAN-GERMAN TERRITORIAL MIGRATION SYSTEM FORMATION

У статті удосконалено понятійно-категоріальний апарат територіальної міграційної системи. Обґрунтовано значущість міграційних процесів для оптимізації структури зайнятості та безробіття на регіональних ринках праці в Україні та Німеччині. Виявлено вплив формування Україно-Німецької територіальної міграційної системи (УНТМС) на функціонування регіональних ринків праці в Україні. Доведено, що УНТМС взаємодоповнюючою, оскільки Україна виступає донором робочої сили та людського капіталу, а Німеччина – активним реципієнтом. Здійснено аналіз інвестиційних потоків в УНТМС.

Проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу економічних факторів (кількість великих підприємств у розрахунку на 100 тис. осіб у економічно активному віці; чисельність зайнятих у промисловості, що припадає на 1 тис. осіб у економічно активному віці; частку імпорту товарів з Німеччини у загальній структурі ввезених товарів в Україну) на зміну інвестиційного потоку (Німеччина-Україна) у розрахунку на одну особу.

Систематизовано перелік підприємств з німецькими інвестиціями у різних регіонах України та визначено кількість нових робочих місць, створених ними на регіональних ринках праці.

In the article conceptual-categorical apparatus of the territorial migration system is improved. The importance of migration processes for optimization of the structure of employment and unemployment on regional labour markets in Ukraine and Germany is substantiated. The effect of formation of the Ukrainian-German territorial migration system (UGTMS) on the functioning of regional labour markets in Ukraine is revealed. It is proved that UGTMS is complemented, because Ukraine is a donor of labour force and human capital, and Germany is an active recipient. The needs of German economy in the labour force are increased every year. One of the main reasons of this situation is low values of demographic reproduction of local population in Germany. The investment flows of UGTMS are analysed. It is defined that Ukraine is attractive country to the European business. There is cheap labour force, higher unemployment rate and geographical proximity to the Western European consumer. The dynamics of remittances of labour migrants from Germany to Ukraine is determined. As the result of functioning of regional labour markets, foreign trade balance between Ukraine and Germany is analysed.

The correlation-regressive analysis of influence of economic factors (amount of large enterprises in a calculation by 100 thousand persons in economically active age; a quantity of busy is in industry that is by 1 thousand persons in economically active age; part of import of commodities from Germany in the general structure of the brought in commodities to Ukraine) is conducted on the change of investment stream (Germany-Ukraine) in a calculation on one person.

The list of enterprises is systematized with the German investments in the different regions of Ukraine and the amount of the new workplaces created by them on regional markets is determined.

In Ukraine there are more 4 thous. enterprises officially registered which contain German capital investments. The most important companies (Kromberg & Schubert, Bader-Ukraine, Forscher Ukraine, Leoni-Ukraine, Kostal Ukraine, HeidelbergCement, KNAUF Gips Donbass, Klingspor-Ukraine, Henkel Bautechnik Ukraine) works in the field of production of tools for cars and for providing the needs in the building sphere.

Ключові слова: міграція; Україно-Німецька територіальна міграційна система; регіональні ринки праці; інвестиційні потоки; зайнятість; безробіття; експорт; імпорт.

Keywords: migration; Ukrainian-German territorial migration system; regional labour markets; investment flows; employment; unemployment; export; import.

Постановка проблеми. Активізація міграції людських ресурсів (праці та підприємницького хисту) сприяє переміщенню матеріальних – у вигляді капіталу та землі. Економічні зв'язки між Україною та Німеччиною з розпадом Радянського Союзу ввійшли в фазу нового бурхливого розвитку. Моральна застарілість технологій та способу виробництва продукції колишніх радянських підприємств, висока енергозатратність, неефективна система логістики призвели до соціально-економічних потрясінь у вигляді гіперінфляції, зростання рівня безробіття і, як наслідок, до зростання міграційних настроїв у суспільстві в 90-х роках ХХ ст. Разом з тим, початок встановлення ринкових відносин між економічними суб'єктами, західноєвропейські прагнення та перетворення в Україні створили сприятливі умови, як для міграції людських ресурсів, так і для проникнення іноземних інвестицій і капіталу в економіку, посилили, зокрема, процес формування економічної складової сучасної україно-німецької територіальної міграційної системи та вплинули на функціонування регіональних ринків праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку і функціонування регіональних ринків праці в умовах трансформації галузевої структури зайнятості та потреб у кадрах присвячені праці М.І. Долішнього, С.І. Пирожкова, С.І. Бандури, О.А. Грішньої, Е.М. Лібанової, Л.С. Лісогор, О.В. Макарової, В.В. Онкієнка, Л.К. Семів та цілої низки вітчизняних науковців. Водночас з активізацією міграційних рухів у вітчизняному науковому дискурсі виникло поняття територіальної міграційної системи (ТМС). У своїх працях У.Я. Садова, С.І. Князев, Н.І. Андрусишин [1] доводять, що ТМС системний фактор розвитку ринку праці та економіки, широко розкривають теоретичні підходи до визначення ТМС та його функціонування. Разом з тим поза увагою науковців залишалось питання формування окремих міждержавних міграційних систем України з країнами близького зарубіжжя, зокрема Німеччини.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення впливу процесу формування україно-німецької територіальної міграційної системи на функціонування регіональних ринків праці в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивне втягування людських ресурсів у міждержавні міграційні потоки, що спрямовані в зони вищого економічного розвитку, прискорили процес створення нових системних утворень – територіальних міграційних систем, які фізично обмежені кордонами держав-учасниць, регіональними ринками праці та мігрантами, які безпосередньо виступають учасниками нових економічних відносин.

Основною гіпотезою теорії міграційних систем є те, що міграція змінює соціально-економічні, культурні та інституційні умови країн-походження та країн-призначення, тобто впливає на загальний простір, у межах якого відбувається міграційний процес [2, с.24-25], зокрема на функціонування регіональних ринків праці.

Відповідно до концепції, у країнах з надлишковою робочою силою спостерігається низька заробітна плата, тоді як регіони з недостатньою робочою силою характеризуються високим рівнем зарплати. У результаті трудової міграції зменшується пропозиція робочої сили на ринку праці та підвищується зарплата у бідних на капітал країнах, у той час як у багатих на капітал країнах відбуваються протилежні процеси.

Потоки інвестицій рухаються у протилежний від потоків трудових мігрантів бік, а саме: з багатих на капітал країн до бідних. Фактором, що приваблює інвестиції, виступає підвищений, за міжнародними стандартами, темп прибутків із капіталу у бідних країнах. Рух капіталу включає також людський капітал, тобто переміщення висококваліфікованих працівників із багатих до бідних на капітал країн, які сподіваються отримати високі прибутки зі своїх навичок у бідному на людський капітал оточенні [3, с.18].

За результатами аналізу міграційної активності Україна та Німеччина є так званими комплементарними державами. Україна в міру економічного розвитку традиційно виступає донором робочої сили, а Німеччина –

реципієнтом людських ресурсів. За даними ООН Україна за величиною емігрантів посідає восьме місце в світі, тоді як Німеччина за кількістю іммігрантів – четверте, поступаючись США, Саудівській Аравії та Російській Федерації [4].

Потреби німецької економіки у робочій силі щороку наростають через загострення проблем пов'язаних з демографічним відтворенням місцевих жителів. Низькі показники народжуваності, старіння населення поруч з швидкими темпами економічного зростання позитивно вплинули на рівень зайнятості населення ФРН. Для німецького бізнесу приплив трудових мігрантів виступає одним з механізмів врегулювання нестачі кадрів на регіональних ринках праці. Другий спосіб виходу з ситуації – міграція бізнесу у країни з праце надлишковими ресурсами.

Порівняно низький рівень економічного розвитку України на фоні високих значень показників безробіття, низького рівня оплати праці створив сприятливі умови для міграції німецького капіталу та інвестицій в розвиток нових підприємств та фабрик, а відтак, у створення нових робочих місць на українському ринку праці.

Капіталізація іноземних інвестицій відіграє значну роль в економічному розвитку будь-якої держави незалежно від рівня її розвитку та сприяє економічному зростанню приймаючої економіки на основі ефективнішого використання національних ресурсів [5].

Станом на 1.01.2018 р. кумулятивний обсяг прямих інвестицій з Німеччини в економіку України сягнув 1792,6 млн дол. США, що складає 4,6% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій. За цим показником Німеччина посіла п'яте місце серед основних країн-інвесторів України. Протягом 2017 року обсяг німецького капіталу зріс на 194,4 млн дол. США [6]. Ретроспективний аналіз значення показників прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України з Німеччини, та частки даної країни у загальній структурі всіх капіталовкладень за 2002-2018 рр. дозволив простежити динаміку розвитку інвестиційних стосунків та економічної співпраці між обома країнами (рис. 1).

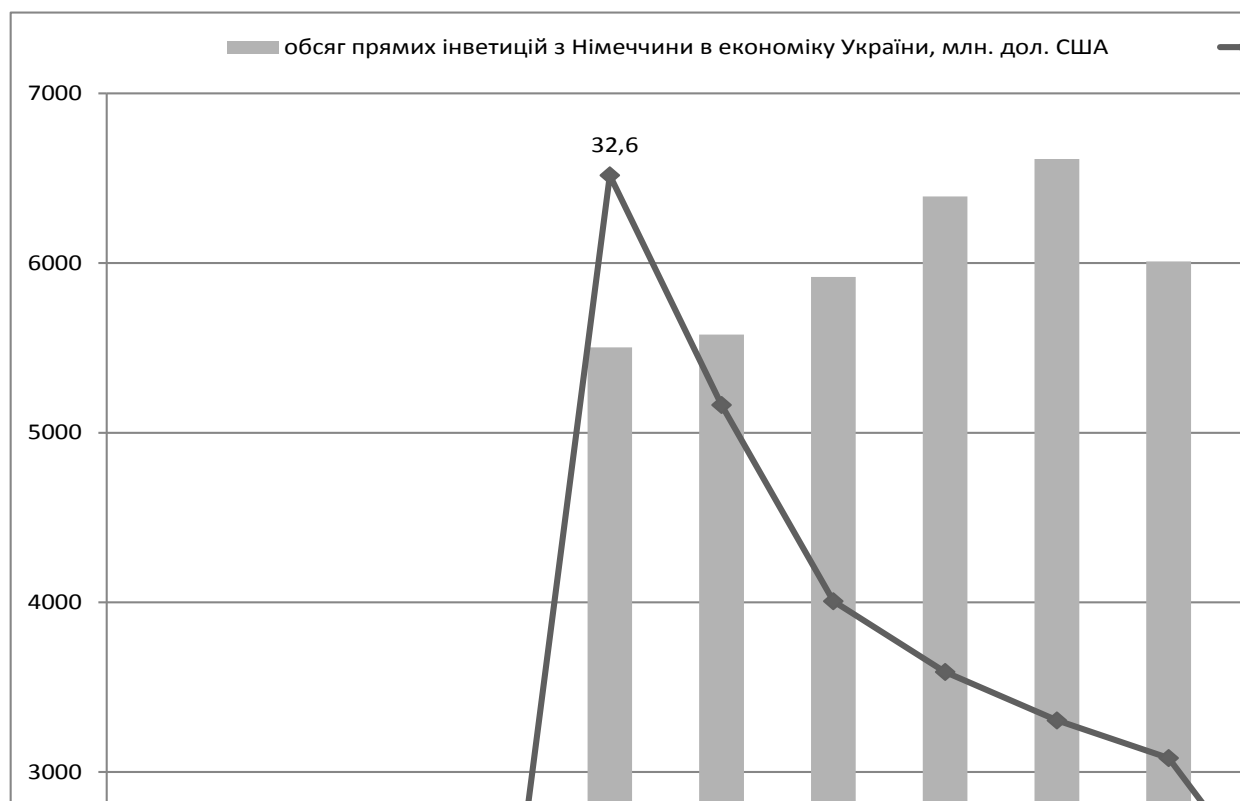


Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій з Німеччини та частка інвестицій з Німеччини у загальній структурі капіталовкладень

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Період 2002-2014 рр. можна вважати доволі сприятливим в інвестиційному плані. Порівняно стабільна економічна ситуація в Україні в поєднанні з політичним курсом та проведення реформ в бік зближення з стандартами держав Європейського Союзу, сприяли створенню комфортних умов для капіталовкладень з Німеччини. В абсолютному вимірі кількість залучених німецьких інвестицій у 2006-2013 рр. щорічно в середньому становила 5,8 млрд. дол. США, а найвищі значення припали на 2010 рік – 6,6 млрд дол. США. Загострення політичної ситуації в Україні в листопаді 2013 року, початок війни на Донбасі та анексія Криму Російською Федерацією відлякали потенційних інвесторів, унеможливили реалізацією деяких уже існуючих інвестиційних проектів. У 2015-2018 рр. обсяги капіталовкладень зменшились на дві третини і лише в 2018 році почали незначно зростати.

У 2017 році найбільша питома вага інвестицій традиційно надійшла до сфери промисловості (1006,7 млн дол. США), що складає більше 60% від їх загального обсягу. Ще приблизно 20% припало на галузь торгівлі та по 7% – на фінансову, страхову діяльність і транспорт.

Українські інвестиції в німецьку економіку порівняно незначні. Станом на кінець 2017 року Україна інвестувала в економіку Німеччини 3,3 млн дол. США. З них інвестиції у сферу промисловості, зокрема у переробну, становлять 75%. Також українські інвестиції надійшли до таких сфер: будівництво, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність [6].

У територіальному розподілі найвища частка інвестицій у 2017 році з Німеччини припадає на області, які географічно наближені до кордону з країнами Європейського Союзу: Закарпатська (15%), Рівненська (14%), Тернопільська (12%), Львівська (9%); та на промислові регіони східної України: Дніпропетровська (16%), Донецька (8%).

З метою детального аналізу інвестиційного потоку Україна-Німеччина, визначимо основні чинники, які впливають на зміну розміру інвестицій з Німеччини у розрахунку на одну особу. Для цього було відібрано 15 факторів, які відображають стан регіональних ринків праці та демографічний потенціал населення в розрізі регіонів та можуть сприяти залученню нових німецьких інвестицій. За допомогою методу покрокового включення факторних змінних в модель регресії вдалося побудувати регресійне рівняння та відібрати три найбільш значущі чинники: кількість великих підприємств у розрахунку на 100 тис. осіб у економічно активному віці; чисельність зайнятих у промисловості, що припадає на 1 тис. осіб у економічно активному віці; частка імпорту товарів з Німеччини у загальній структурі ввезених товарів в Україну.

Побудоване рівняння регресії має наступний вигляд:

$$Y = 13,2x_1 + 6,4x_2 + 1,4x_3 - 27 \quad (1),$$

де Y – обсяг інвестицій з Німеччини, що припадають на одну особу;

x_1 – кількість великих підприємств у розрахунку на 100 тис. осіб у економічно активному віці;

x_2 – чисельність зайнятих у промисловості, що припадає на 1 тис. осіб у економічно активному віці;

x_3 – частка імпорту товарів з Німеччини у загальній структурі ввезених товарів в Україну.

Таблиця 1.
Регресійний аналіз показників обсягу інвестицій з Німеччини, що припадають на одну особу, 2017 рік

	B	Std	t (23)	p-level
const	-27,0	87,50394	-2,18820	0,041352
x_1	13,2	4,85915	2,25058	0,034741
	6,4	2,32711	3,85215	0,001074
x_3	1,4	2,19622	2,36494	0,027271
R^2	0,72			

Джерело: розрахунки здійснено автором на основі даних [7]

Коефіцієнт детермінації рівняння дорівнює $R^2=0,72$, тобто 72% зміни значення показника обсягу інвестицій з Німеччини, скоригованих на кількість населення, що обумовлено дією факторів, які увійшли до моделі. Показником тісноти кореляційного зв'язку для регресійної моделі є коефіцієнт множинної кореляції R , який дорівнює 0,85, що свідчить про тісний кореляційний зв'язок між даними показниками.

У результаті перевірки регресійної моделі на адекватність встановлено, що F - критерій Фішера ($F_{розр}=24,75$) більший, ніж його критичне (табличне) значення ($F_{крит}=2,96$). Таким чином, з надійністю $P=0,95$ можна стверджувати, що прийнята математична модель адекватна і на її основі можна робити економічні висновки.

Для визначення ступеня вагомості та напряму впливу кожного фактора на варіацію результативної ознаки були обчислені коефіцієнти еластичності, які показали, що при збільшенні на відсоток кількості великих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб у економічно активному віці (x_1) і постійному значенні інших факторів, очікується можливе зростання значення обсягу інвестицій на 0,4%. Аналогічне зростання кількості зайнятих у промисловості, що припадає на 1 тис. осіб у економічно активному віці та частки імпорту товарів з Німеччини призведе до зростання інвестицій на 1,6% та 0,5% відповідно.

Загалом, згідно побудованої регресійної моделі можна зробити висновок, що при зростанні значень всіх факторних ознак на 1% результативна ознака може зрости на 2,5%.

При побудові регресійної моделі включався цілий ряд показників, які не увійшли в головну через невідповідність або статистичну незначущість. Проте аналіз значення часткового коефіцієнта кореляції між показником середньої заробітної плати найманого працівника у промисловості та розміром інвестицій показав наявність незначного оберненого зв'язку. Це дозволяє підтвердити тезу про те, що фактор наявності дешевої робочої сили однозначно впливає на міграцію німецького капіталу до України.

Зрозуміло, що не лише економічні, а й політичні та нормативно-правові аспекти теж відіграють не останню роль в питанні залучення інвестицій, проте виявлені зв'язки свідчать про значний вплив загальної ситуації на ринку праці щодо прийняття рішення про розміщення інвестицій німецькими компаніями в Україні.

Україна залишається привабливою для європейського бізнесу своєю дешевою робочою силою та географічною близькістю до західноєвропейського споживача. За даними Німецько-української промислово-

торговельної палати в Україні сьогодні дешевше виробляти, ніж у Китаї – на 40%. Особливий інтерес інвестори мають до регіонів Західної України. Адже ці території впритул наближені до ЄС, а робоча сила є не тільки дешевою, але й має західноєвропейський менталітет. Лише за останні кілька років німецькі підприємства уже створили тут приблизно 25000 робочих місць [8].

В Україні офіційно зареєстровано понад 4 тис. підприємств з німецьким капіталом, з яких реально діючих – понад 2 тис. [9]. Серед найбільших варто виділити підприємства в сфері виробництва комплектуючих до автомобілів та будівництва: Kromberg & Schubert, Bader-Україна, Forschner Україна, Leoni-Україна, Костал Україна, HeidelbergCement, KNAUF Гіпс Донбас, Klingspor-Україна, Henkel Bautechnik Україна (табл. 2).

Розвиток україно-німецьких економічних відносин посприяв створенню цілої низки спільних підприємств та компаній, як у галузі сільського господарства (Pfeifer & Langen Україна, ТОВ «Альфред С. Топфер Інтернешенал»), торгівлі (Metro Cash&Carry), так і з питань вивчення ринків, надання юридичної допомоги, бізнес-консультацій (табл. 3).

Робота згаданих підприємств сприяла розвитку української економіки, створенню нових робочих місць, залученню в Україну сучасних західних технологій, а також її виходу на іноземні ринки. Для прикладу, будівництво лише одного підприємства Leoni-Україна, яке спеціалізується на виробництві електричного устаткування для двигунів і транспортних засобів, залучило іноземних інвестицій в розмірі 65 млн. євро та створило близько 7 тис. робочих місць у південних районах Львівської області, а найбільша торговельна компанія Metro Cash&Carry вклала 550 млн євро у розвиток сучасної мережі 26 супермаркетів в Україні, у якій станом на 2016 рік працювало близько 220 тис. осіб [11].

Таблиця 2.

Перелік підприємств з німецькими інвестиціями в галузі машинобудування та будівництва

№	Назва підприємства	Профіль економічної діяльності	Місце знаходження головного підприємства
Машинобудування			
1.	Kromberg & Schubert	електромережі для відомих німецьких автомобільних брендів Mercedes, Volkswagen, BMW	м. Луцьк, м. Житомир
2.	Bader-Україна	виробництво шкіряних автомобільних салонів преміум-класу для AUDI та BMW.	м. Городок Львівської області
3.	Кабельний завод «Sumitomo»	постачальник електронних джгутів і компонентів для електромобілів Volkswagen, Audi, SEAT, Porsche, Bentley.	м. Тернопіль, м. Чернівці
4.	Forschner Україна	випуск схемних електричних джгутів для німецької автомобільної техніки різних типів	м. Свалява, Закарпатська область
5.	Leoni	виробництва електричного устаткування для двигунів і транспортних засобів	м. Стрий, Львівська область
6.	TycoElectronicsUkraine	виробник конекторів та електричних джгутів для німецьких автомобільних компаній BMW, Opel та Mercedes.	м. Івано-Франківськ
7.	Виробниче об'єднання «Карпати»	виробник електротехнічного обладнання для німецьких автомобільних підприємств, у т.ч. Porsche, Mercedes та Volkswagen.	м. Івано-Франківськ
8.	Підприємство «Точприлад»	електричні джгути, акустична апаратура та електронне обладнання для німецьких компаній BMW, Mercedes та Volkswagen.	м. Мукачів, Закарпатська область
9.	Костал Україна	електронне обладнання для німецьких автомобільних підприємств BMW, Mercedes та Volkswagen.	м. Переяслав-Хмельницький, Київська область
10.	SEWS Україна	кабельна продукція	м. Чернівці
11.	W.E.T. Automotive Ukraine	системи підігріву сидінь, сенсорні датчики, автомобільні джгути	м. Виноградів, Закарпатська область
12.	BoschUkraine	виробник стартерів та іншої електротехнічної продукції для німецьких компаній BMW, Mercedes та Volkswagen.	м. Краковець, Львівська область
13.	ТзОВ "Хан-електробау Україна"	Виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів	м. Нововолинськ
14.	Fuhrlander AG	виробництво сучасних вітрогенераторів	м. Краматорськ, Донецька область
15.	Корпорація "Електрон"	виробництво автобусів, тролейбусів та трамваїв	м. Львів
Будівництво			

16.	HeidelbergCement	виробник будівельних матеріалів	м. Дніпро
17.	KNAUF Гіпс Донбас	виробництво гіпсокартонних плит, декоративних прикрас та сухих сумішей.	м. Соледар, Донецька область
18.	Klingspor-Україна	Провідний виробник абразивних інструментів та матеріалів в Україні	с. Великі Мости, Львівська область
19.	Henkel Bautechnik Україна	виробництво будівельних матеріалів	м. Вишгород, Київська область

Джерело: складено автором на основі [10]

Таблиця 3
Інші підприємства та компанії з німецькими інвестиціями

№	Назва підприємства	Профіль діяльності
1.	REMONDISUkraine	комунальне господарство, переробка та утилізація вторинної сировини
2.	Bayer Україна	міжнародна компанія зі спеціалізацією в галузі наук про життя, а саме охорони здоров'я та сільського господарства
3.	GEA WestfaliaSurgeUkraine	технології виробництва молочної продукції
4.	O.L.T. Consult GmbH	консультативні послуги з реалізації європейських проектів в Україні
5.	TÜV SÜD Ukraine LLC	незалежні промислові інспекції, сертифікація обладнання, навчання персоналу
6.	PETKUSTechnologie GmbH	виготовлення обладнання для сортування, очищення та зберігання насіння
7.	Pfeifer & Langen Україна	виробництво цукру
8.	Arzinger	юридична компанія з надання послуг у питаннях корпоративного права, нерухомості, антимонопольного права, судового та арбітражного представництва
9.	BEITEN BURKHARDT	надання юридичних послуг з корпоративного права, нерухомості, реструктуризації та банкрутств, податкового і митного права
10.	WürthUkraine	постачальник з'єднувальної арматури та інструментів для будівельних робіт
11.	Demag Cranes & ComponentsUkraine GmbH	виробник та постачальник підйомних кранів і механізмів
12.	Landesbank Berlin AGUkraine	кредитування бізнес-проектів
13.	Roland Berger Strategy Consultants	надання консультацій з питань стратегічного менеджменту
14.	Picard Україна	виробництво сучасної шкіргалантереї

Джерело: складено автором на основі [10]

Крім того, згідно із законодавством України, а також за власною ініціативою, німецькі підприємства беруть активну участь у розвитку місцевої інфраструктури, комунального господарства, системи охорони здоров'я та професійної освіти у містах їх розташування. У багатьох випадках саме німецький виробничий бізнес виконує головну роль при вирішенні даних питань внаслідок нестачі власних (українських державних або місцевих) бюджетних коштів.

Важливе значення для України має і розвиток інвестиційного співробітництва з Німеччиною в енергетичній галузі. Передусім, це стосується участі німецьких інвесторів у модернізації газотранспортної системи України, а також створенні відновлювальної енергетики та впровадженні енергозберігаючих технологій. Ці питання вирішуються в рамках програм так званої «платформи енергоефективності», що реалізуються за участю Делегації німецького бізнесу в Україні, Німецької енергетичної агенції, Східного комітету німецької економіки та інших зацікавлених організацій та структур [10].

Очевидно, що німецькі інвестиції в розбудову та модернізацію українських підприємств впливають на структуру експорту та імпорту між обома країнами в бік постійного зростання товарообігу між ними як в абсолютних, так і в відносних вимірах. За даними німецької статистики зовнішньоторгівельний баланс між Україною та Німеччиною традиційно фіксує від'ємні значення, проте показує тенденцію до зменшення його дефіциту (рис. 2). В областях з більшою часткою німецьких інвестицій (Волинська, Житомирська, Рівненська) він набрав додатних значень у 2017 році.

Українські підприємства можуть дуже мало запропонувати висококонкурентному німецькому ринку. Значний обсяг експорту до Німеччини здійснюють підприємства з німецькими інвестиціями, які часто працюють на

давальницькій сировині. За даними німецької статистики в структурі експорту товарів та послуг частка продукції підприємств машинобудування займає близько 25% та у 2017 році по відношенню до 2010 року зросла більш ніж у 1,5 рази. За аналогічний період часу в 5 разів зросла частка продукції підприємств сільського господарства при одночасному зменшенні питомої ваги металів та одягу на 80% та 20% відповідно. Такий стан справ свідчить про позитивні структурні зміни в економіці України та переорієнтацію експортної структури продукції з сировинної на виробничу. Проте виробництво не надто високотехнологічне.

У структурі імпорту товарів та послуг зміни менш значні. Близько третини товарів з Німеччини припадають на автомобілі та обладнання. Їх частка в загальній структурі ввезеної продукції у 2017 році на противагу 2010 року зменшилась менш ніж на третину. Близько 15% німецького імпорту – продукція хімічної галузі промисловості.

До проведеного статистичного аналізу інвестицій з Німеччини в економіку України актуально дослідити динаміку грошових переказів між нашими країнами. Це теж потужний інвестиційний ресурс, який зазвичай отримує пасивні (споживацькі) цілі використання.

Сьогодні Україна залишається країною-реципієнтом транскордонних переказів. Упродовж 2017 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, у вісім разів перевищувала суму коштів, відправлених за її межі.

У 2016 році сума грошових переказів з ФРН до України склала 56 мільйонів євро. Це більше, ніж в 2015 та 2014 роках, коли до України було відправлено 52 та 54 мільйона євро відповідно, і є найвищим показником з 2012 року [13].

Висновки. Усе вищесказане дозволяє зробити висновок про значну залежність розвитку економіки та ситуації на регіональних ринках праці України від інвестиції німецького бізнесу. Зростання кількості підприємств з німецькими інвестиціями, особливо у галузі машинобудування, створили значну додаткову кількість робочих місць, як наслідок, почали зменшувати дефіцит торговельного балансу через зростання обсягів товарообігу між обома країнами. Водночас основною проблемою залишається порівняно низький рівень оплати праці, що в поєднанні з нестабільним курсом гривні та зі складними умовами роботи, створює підстави для зростання еміграційних настроїв у населення.

Список літератури.

1. Садова У. Я. Територіальна міграційна система України як чинник розвитку економіки, держави і суспільства / У. Я. Садова, С. І. Князев, Н. І. Андрусишин // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2013. - №3. - С. 3-12.
2. П'ятковська О. Р. Україна в міграційних системах: погляд з перспектив економічного та інноваційного розвитку / О. Р. П'ятковська, І. М. Ключковська. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – №3. – С. 23–35.
3. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи. / За ред. О.В.Позняка. – Умань, 2007. – 276 с.
4. В ООН розповіли, скільки становить загальна кількість мігрантів у світі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tyzhden.ua/News/206194>.
5. Міграція капіталу як умова вступу України в глобальний економічний простір [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/kushlak-oi-migratsiya-kapitalu-yak-umova-vstupu-ukrayini-v-globalniy-ekonomichniy-prostir/>.
6. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Німеччиною [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade>.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Прямі інвестиції Німеччини за кордоном [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.pollawlife.com.ua/2017/07/blog-post_31.html
9. Німецький бізнес готовий збільшувати інвестиції в Україну [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2054107-nimeckij-biznes-gotovij-zbilsuvati-investicii-v-ukrainu-posol.html>.
10. Геополітичні основи німецької політики на українському напрямі: вчора і сьогодні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://bintel.com.ua/uk/article/ukr-germ2-1/>.
11. Leoni / Офіційний сайт концерну [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.leoni-ukraine.com/uk/leoni-v-ukrajini/zagalna-informacija/>.
12. Außenwirtschaftsportal Bayern [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.auwi-bayern.de/Europa/Ukraine/export-import-statistik.html>.
13. Українці переказали з Німеччини рекордну за п'ять років суму [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/08/29/628430/>.

References.

1. Sadova, U. Ya. Knyazev, S.I. and Andrusyshyn, N.I. (2013), “The Territorial Migration System of Ukraine as a Factor in the Development of the Economy, State and Society”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol.(3), pp. 3–12.

2. P'iatkovs'ka, O. R. Kliuchkovs'ka, I. M. (2013), "Ukraine in Migration Systems: the Outlook with the Perspectives of Economic and Innovation Development", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol.(3), pp. 23–35.
3. Pozniak, O.V. (2007), *Mihratsijni protsesy v Ukraini: suchasnyj stan i perspektyvy* [Migration Processes in Ukraine: Current State and Prospects], Uman, Ukraine.
4. News Agency Week, "How many migrants are living in the world", available at: <http://tyzhden.ua/News/206194> (Accessed 1 November 2018).
5. The International Scientific Cooperation Center, "Capital Migration as the Conditions of Ukraine's Accession in a Global Economic Prospect", available at: <http://intkonf.org/kushlak-oi-migratsiya-kapitalu-yak-umova-vstupu-ukrayini-v-globalniy-ekonomichniy-prostir/> (Accessed 26 September 2018).
6. The official site of the Ukraine Embassy in the Germany Federal Republic, "Trade and Economic Cooperation between Ukraine and Germany", available at: <https://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/trade> (Accessed 5 November 2018).
7. The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Statistical information. Capital Investments, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 September 2018).
8. Online version of the Ukrainian magazine Politics. Law. Life. (2017), "Direct investment abroad Germany", available at: http://www.pollawlife.com.ua/2017/07/blog-post_31.html (Accessed 30 October 2018).
9. The Ukrainian multimedia platform for broadcasting, "German business is ready to increase investment in Ukraine", available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2054107-nimeckij-biznes-gotovij-zbilsuvati-investicii-v-ukrainu-posol.html> (Accessed 30 October 2018).
10. The Independent Analytical Center for Geopolitical Studies (2016), "Geopolitical German policy bases on the Ukrainian direction: Yesterday and Today", available at: <http://bintel.com.ua/uk/article/ukr-germ2-1/> (Accessed 30 October 2018).
11. Leoni Group, "General Information", available at: <https://www.leoni-ukraine.com/uk/leoni-v-ukrajini/zagalna-informacija/> (Accessed 25 October 2018).
12. Foreign Trade Portal Bavaria, "Export to and import from Ukraine", available at: <https://www.auwi-bayern.de/Europa/Ukraine/export-import-statistik.html> (Accessed 22 October 2018).
13. News Agency Ukrainian truth, "Ukrainians Have Transferred from Germany a Record Money Amount for Five Years", available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/08/29/628430/> (Accessed 22 October 2018).

Стаття надійшла до редакції 19.11.2018 р.